

Det er bekendt nok, hvorledes den nyere Tids Løsen blev, at Staten overhovedet ikke skulde befatte sig med den Slags Ting, den skulde blot sørge for, at der blev fri Konkurrence og i Øvrigt sørge for Ordenens Opretholdelse gjennem Politii og Natvægtene; saa skulde Alt gaa fortrinligt. Det var den nye Tids Løsen, og den har havt travlt med at sløife, om jeg maa bruge det Udtryk, alle de gamle livskraftige Foreninger, der var. Et af de sidste Træk imod dem var den bekendte Næringslov af 29de December 1857. Vi have ogsaa i vor Grundlov tydelige Spor nok af dette, om jeg maa kalde det saa, temmelig ensidige individualistiske Princip, at Samfundet arbejder efter Individider, og ikke saa meget efter Foreninger. Den nyere eller den nyeste Tid er egentlig, saa vidt jeg kan skjønne, en Modsætning dertil. Som en kraftig Modsætning til den ensidige Individualisme er netop Socialismen kommen, og hvor meget eller hvor lidet man ellers har tilovers for den egentlige Socialisme, er det klart nok, at Samfundene i ikke ringe Grad ere paavirkede af disse Tanker. Den nyeste Tid begynder mere og mere at arbejde netop med Foreninger, netop med at stifte, om jeg maa bruge dette Udtryk igjen, de mange Husvilde Hjem. Det er nemlig den egentlige Frugt af Systemet, det individualistiske System, at Kapitalen har samlet sig mere og mere, og at Proletariatet er blevet større og større og mere og mere uroligt. Vi have i denne Sommer fejret Stavnbaandsfesten, og desuden have vi havt den store nordiske Industriudstilling. Ved Stavnbaandsfesten mindedes vi om den Lykke og Velsignelse, der var kommen ud af Vandholovene, og de mange lykkelige Hjem, der vare staaede; men det kunde jo ikke undgaaes, at vi ogsaa samtidig dermed mindedes, at der er et andet Stavnbaand, som bestaar i Fattigdom, et Stavnbaand, som har Ubidenhed i Følge. Af den Slags Stavnbaand findes der alt for mange i vort Fædreland. Naar man faae paa den store Industriudstilling, kunde jeg faavel som Andre være med til at glæde mig derover, men jeg kunde dog ikke andet end mindes, at mange af dem, der have været med til at frembringe disse Resultater og have arbejdet med derpaa, ligge bundne, stavnbaandne, i Fattigdom og som Følge deraf i Ubidenhed, der ogsaa tidt har Væster i Følge. Der er derfor ogsaa for mig noget Glædeligt i, at vi nu her ved dette Lovforslag kunne gjøre en Begyndelse — der har jo været hentydet til, at der ogsaa tidligere har foreligget et Forslag i lignende Retning, nemlig om en Alderdomsforsørgelseskasse, hvilket jeg ikke

skal komme ind paa ved denne Sag, da det jo væsentlig er Sygekasserne, vi befatte os med — i Retning af at behandle denne Side af det sociale Spørgsmaal. Her kan der nu vel spørges: Men er det nu ogsaa den rigtige Vej, vi her ere komne ind paa at støtte Arbeidsklassen paa? Kunde der dog ikke være Noget i, at Samfundet hellere skulde sørge for, at Arbejderne fik det fulde Udbytte af deres Arbejde, at Statssamfundet skulde hjælpe dem til at faae det fulde Udbytte, og naar de fik det, saa overlade det til dem selv, hvorledes de vilde forfikkre sig? Ja, det kunde nok ved første Øiekast synes, at der var Noget, der talte derfor. Det maa jo ikke glemmes, at det Forslag, vi her behandle, og det efterfølgende, som formodentlig snart vil komme paa Dagsordenen, om Ulykkestilsælde, indeholde egentlig Forslag om at give Tillæg til Arbeidslønnen. Derfor forekommer det mig heller ikke at være et helt uberettiget Spørgsmaal at opstille, om der ikke var en anden Maade at give Arbejderne dette Tillæg paa. Det er til dels andre Folk, som komme til at give dette Tillæg, end de egentlige Arbejdsgivere. Jeg indrømmer, at Arbejdsgiverne ere imellem dem, men det rammer dog ikke saa direkte paa den Maade. Ja, det kunde jo ved første Øiekast se saaledes ud, at det var bedre at sørge for, at Arbejderne selv fik det fulde Udbytte af deres Arbejde, og overlade Forsikringen mod Sygdom til dem selv, men jeg tror, at det da vilde mange Steder komme til at mangle paa Forsynlighed. Jeg indrømmer, at man aldrig skal tabe det Maal af Sigte, at Enhver i Samfundet kan faae det fulde Udbytte af sit Arbejde, men selv om det blev Tilsældet, vilde man hos Mange savne Forsynlighed. Selv om Oplærelsen i Skolerne og Opdragelsen blev meget bedre, end den er nu, er der jo Noget i Verden, der kaldes Synd, og som sikkert vil vedblive til Dagens Ende, hvorledes man end indretter det, for ikke at tale om det forskjellige Naturel. De svagere Individider ville komme tilkort, selv om man kom Idealet nærmere, at Enhver faar det fulde Udbytte af sit Arbejde. Jeg har altsaa i og for sig Intet imod, at man gaar den Vej, her foreslaas, at man giver Arbejderne et Tillæg til deres Løn, dels gennem Sygekasserne, dels gennem Lovforslaget om Ulykkestilsælde. Der er jo det ganske Karakteristiske herved, at man allerede meget tidlig var betænkt paa at lade Statsamfundet gribe ind i Sygekassainstitutionen. Allerede saa tidlig som i 1861 var der nedsat en Kommission til Under-